KRETINGOS RAJONO ARCHEOLOGIJOS PAMINKLU ŽVALGYMAS 1990 IR 1991 M.

1990 ir 1991 metais Kretingos muziejus žvalgė Kretingos rajone esančius Andulių kapinyną ir piliakalnį, Kašučių kapinyną, Kalno Grikštų senovės gyvenvietę, ir kapinyną, Auksūdžio senkapius ir Kretingos miesto XVII-XVIII a. kapinyną.

Andulių kapinyno (Žalgirio apyl.)aplinka žvalgyta 1990 ir 1991 metais. 1990 m. pavasarį kapinyno centrinėje dalyje rasta iškasta 1,33x1,10 m dydžio, 0,9 gylio duobė. Jos šiaurinėje sienoje, 0,6-0,65 m gylyje kyšojo stambus akmuo. Panašus akmuo buvo matyti ir pietinėje sienoje. Išmestose žemėse gausu degiminių stambių kaulų, degėsių ir suanglėjusios medienos gabaliukų. Žemėse rasta 9 cm aukščio, 3-4 cm pločio lipdyto puodo šukė profiliuotu kakleliu. Manoma, kad duobą iškasė vadinamieji lobių ieškotojai, kurie tų pačių metų pavasarį iškasinėjo greta kapinyno esančių evangelikų liuteronų kapinių kapus. Tvarkant minėtas kapines, duobė buvo užlyginta.

Į rytus nuo saugomos kapinyno teritorijos, ariamajame lauke, rasta žalvarinė diržo sagtis (3x2,1 cm dydžio) su nulaužta adata bei aptrupėjusiu apkalu (1,9x1, 3-1,9 cm dydžio), papuoštu kraštuose įrėžtomis dvigubomis linijomis. Į pietus nuo sagties aptikta stambi 16 cm ilgio, 0,4-0,7 cm storio, apvalaus skersinio pjūvio, išlenkta žalvarinė smeigto adata. Jos viršus šiek tiek išplotas, viršūnė ir smaigalis nulaužti. Ties viršūne yra plokščia kilpa, į kurią įverta 2,5 cm skersmens grandis padaryta iš 0,3 cm storio vielos.

1991 m. į pietryčius nuo saugomo kapinyno ploto rastas 5,6x3 cm dydžio žalvarinės tuščiavidurės gaubtos apyrankės fragmentas. Radiniai būdingi VIII-IX a. kapams.

Kašučių kapinynas (Darbėnų apyl.) žvalgytas 1991 m. \ pietus nuo saugomos kapinyno teritorijos besitęsiančioje ir ariamoje kalvelėje rasta stambių degintinių kaulų fragmentų, 5 įvairaus dydžio žalvarinis grandelės (ant kurių vienos suvertos 30,7 cm skersmens įvijėlės, padarytos iš 0,09 cm storio vielos), įvija, odos dirbinio fragmentas su žalvariniu apkalu, deformuotos žalvarinės vytinės antkaklės dalis, susukta į kilpą. Radiniai rodo, kad greta saugomos kapinyno teritorijos ariamame lauke būta vėlyvojo geležies amžiaus degiminių kapų.

Tame pačiame plote taip pat rasti du pilkšvai balto titnago gabalai ir surinkta XV11-X1X a. būdingos žiestos keramikos šukių bei geležinė kaltinė vinis.

1990 m. Kretingoje plečiant rekonstruojamų parapijos namų, esančių Vilniaus g. 3, rūsius, buvo rasta žmonių kaulų. Mirusieji laidoti apie 2 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Viršutinis 0,7 m gylio sluoksnis nuo gatvės pusės užpildytas akmenimis. Šis akmenų sluoksnis greičiausiai yra senojo kelio iš miesto į dvarą liekanos.

Kitapus gatvės yra XVII a. pradžioje statytos bažnyčios ir vienuolyno šventorius, kuriame, kiek yra žinoma iš rašytinių šaltinių, buvo pirmosios XVII a. pradžioje įkurto Kretingos miesto kapinės, panaikintos XVIII a. pabaigoje. Statant šventoriuje klebonijos pastatą 1988 m., taip pat buvo rasta žmonių kaulų.

Po parapijos namais esantys kapai yra aukštumos pakraštyje. Prie griaučių nepastebėta nei monetų, nei kitokių įkapių, tad reikia manyti, kad mirusieji čia laidoti XVIII a.

1991 m. pavasarį suartuose Auksūdžio senkapiuose (Darbėnų apyl.) rasta žmonių kaulų fragmentų 2 geležinės kaltinės vinys. Senkapių šiaurės rytinėje dalyje, ties pušimi, pastebėtas 70 cm gylyje virš lapės urvo esantis apardytas vėlyvas griautinis kapas.

Apžiūrint senkapį su Kultūros paveldo inspekcijos Klaipėdos apygardos sudaryta komisija, archeologas

V.Žulkus senkapių teritorijoje ir jos aplinkoje aptiko degto molio gabaliukų, leidžiančių daryti prielaidą, jog čia galėjo būti ir senovės gyvenvietė.

Gintautas Zabiela

RYTŲ LIETUVOS ARCHEOLOGIJOS PAMINKLU ŽVALGYMAS IR ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI

1990-1991 m. MA LII kartu su MMT ir KPI tęsė naujų archeologijos paminklų paiešką Rytų Lietuvoje (žr. ATL 1988 ir 1989 metais. V. 1990.P. 191-193,204-206). Keliuose objektuose dėl numatomų įvairių darbų atlikti minimalūs tyrinėjimai.

Anykščių rajone dvi viduramžių dvarvietes parodė R. Guobis.

Būtėnų dvarvietė, vadinama Bobkalniu, yra 350 m į šiaurę nuo Šventosios dešiniojo kranto, 250 m į pietus nuo kelio Būtėnai - Grikiapeliai ir 100 m į vakarus nuo Būtėnų kaimo kapinių. Dvarvietė užima apie 150x130 m plotą Šventosios viršutinės terasos viršuje. Jos pietinėje dalyje yra apie 50 m skersmens iki 2 m aukščio kalvelė, kurios paviršiuje kyšo apie 1 m skersmens akmenys. Ariamojoje dvarvietės dalyje surinkta XVII - XVIII a. keramikos, žaliai glazūruotų koklių su augaliniu ornamentu fragmentai, titnaginė nuoskala.

Svėdasų dvarvietė yra 350 m į vakarus nuo Svėdasų bažnyčios, 150 m į šiaurės vakarus nuo Alaušo ežero šiaurės vakarinio kranto, į šiaurę nuo Svėdasų kapinių. Ji užima apie 200x150 m dydžio, iki 4 m aukščio kalvą Svėdasos upelio kairiajame krante. Pietrytinė dvarvietės dalis užstatyta gyvenamaisiais namais. Šiaurės vakaruose, aukščiausioje dvarvietės dalyje, labai gausu plytų nuolaužų, akmenų, rasta